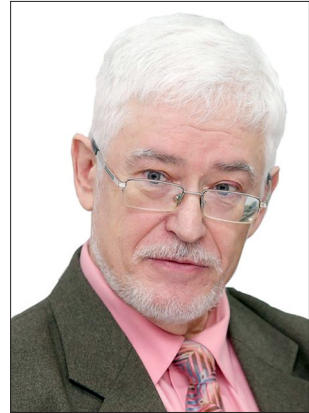

DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2024-30-1-21>
УДК 159.923.2(Марія Култаєва)

Сергій Пролєєв

Посвята пам'яті Марії Култаєвої

Спогади, слова вдячності і глибокої поваги до Марії Дмитрівни Култаєвої від її колеги і друга Сергія Пролєєва.

Про Марію Култаєву сміливо можна сказати: «одна з найталановитіших та найерудованіших українських філософів». Втім, що значить узвичаєне «одна з...»? У багатьох відношеннях вона була кращою, вона була унікальною. Звісно, можна перераховувати – професор, член-кореспондент НАПН України, понад два десятиліття завідувач кафедри філософії... вірогідно кращий у філософській спільноті знавець німецької мови – німецька була для неї практично рідною, її вірші перемогли у престижному літературному конкурсі поезій Німеччини... монографії... блискучі публікації з філософії освіти... можна далі загинати і загинати пальці. Але це – все лише наслідки. Наслідки тієї непересічної особистості, якою була Марія Дмитрівна. Наслідки, які б вони не були значущі, незрівнянно менші за неї саму. Вона – та людина, про яку можна мовчки – довго і вдячно – подумати. І багато доброго пригадати.

Їй випало дуже нелегке життя, чимало трагічних подій. Але вона завжди зберігала незбагненну силу духу, живу бадьорість, енергію і доброзичливість. Мало про яку людину, котру знаєш кілька десятиліть, можеш щиро сказати, що не чув від неї жодного злого слова. При тому, що була чіткою і безкомпромісною в судженнях, прекрасно розпізнаючи некомпетентність, похибки, претензійність та тривіальність думки. Їй був властивий найкращий різновид критики – вона нечасто публічно розвінчувала когось, а просто створювала на протигагу сумнівним інтелектуальним продуктам свої якісні, евристично потужні тексти. І все ставало ясно.

Марія Дмитрівна була відкритою до людей, і чимало наших колег, її вихованців та вихованок завдячують їй важливими надбаннями своєї долі. Про це також можна багато розповідати – але ті, хто знають, ті знають, а іншим двома словами не перекажеш. Її відрізняла якась незвична, повністю позбавлена демонстративності справжність. Справжність

© Сергій Пролєєв, 2024

у думці, вчинках, словах. І в останні – вже воєнні (як звучить!) – роки, коли з людьми відбувається різне, Марія Култаєва повною мірою підтвердила свою високу людську і інтелектуальну гідність. Маючи прекрасні можливості виїхати в Польщу, в Німеччину (усюди в неї були друзі), мати там забезпечене життя, вона від першого дня війни дотепер залишалась у Харкові. І коли в найнебезпечніші періоди жахливих обстрілів я вмовляв її виїхати хоч тимчасово, бодай кудись недалеко, хоч би в Полтаву, вона категорично відмовлялась. Чому? Вона, сама маючи істотно за 70 років, казала: «Як я полишу своїх німецьких старих сусідів?» І неначе вибачаючись за те, що не виїжджає з пекла, на яке російські бомби і ракети перетворили прекрасне, найбільше в Україні російськомовне місто, починала розповідати, як вона опікується старими, що просто пропадуть без її допомоги. А потім ще згадувала всіляку живність, яка також потребує її турботи. Думала про всіх, наче сама – невразлива (хоч і була посічена склом з розбитих вікон після влучання ракети в її будинок, дивом не загинула). І на всі вмовляння зрештою казала якось просто і невимушено: «Я маю розділити долю свого міста». Та читала талановиті, пронизливі вірші, написані в ті самі дні. Хочеться, щоб в цій епітафії пролунали не лише слова про неї, а й голос самої Марії Култаєвої. Ось рядки з її вірша «Моїй когорті»:

«Мы последние, кто еще верил,
На себе нес чужие кресты,
Мы стучали в закрытые двери
И собой заслоняли мосты.
Их сжигали вчера для забавы.
Просто так, чтобы был фейерверк.
Там сегодня провалы, провалы,
Кто-то умер, а кто-то померк.
Не убудет уже, не прибудет –
Наше время уходит от нас,
Унося, как награду, на блюде
Циферблата последний наш час».

Гостро відчуваючи весь трагізм подій, сум невідворотно танучого життя, вона тим не менш незмінно випромінювала людське тепло і світло. І невтомну наснагу мислення – попри всі лиха.

Цей непоказний, вкрай природний, але непохитний героїзм вартує справжніх подвигів. Зрештою, це і був подвиг. Людини і справжнього філософа. Хай буде їй Царство Небесне!

І хай наостанок ще раз пролунає її проникливий голос:

«Как хорошо лежать на склоне лет,
Когда трава едва нагрета солнцем –
Нет никаких на горизонте бед,
Все выпиты уже или почти на донце.

И время есть, чтобы считать лучи,
Плести узоры из тончайших мыслей,
А главное – держать в руке ключи
От этой и грядущих жизней».

Serhii Proleiev. Dedication to the memory of Maria Kul'taieva

Memories, words of gratitude and deep respect for Maria Dmitrivna Kul'taieva from her colleague and friend Serhiy Proleiev.

Пролеев, Сергій, доктор філософських наук, професор, завідувач відділу філософії культури, етики і естетики, Інститут філософії НАН України ім. Г.С. Сковороди, професор Національного університету «Києво-Могилянська академія».

E-mail: uffon@ukr.net;

<https://orcid.org/0000-0003-1563-712X>

Proleiev, Serhii, Doctor of Science in Philosophy, Professor, Head of the Department of Philosophy of Culture, Ethics and Aesthetics, Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine, professor of the National University "Kyiv-Mohyla Academy".

E-mail: uffon@ukr.net;

<https://orcid.org/0000-0003-1563-712X>